

Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2015

Samenvatting

Sarah Van den Broucke (Sleni, HIVA-KU Leuven)

Jo Noppe (SVR)

Karen Stuyck (ABB)

Philippe Buyschaert (ABB)

Gerlinde Doyen (ABB)

Johan Wets (Sleni, HIVA-KU Leuven)

Steunpunt Inburgering en Integratie (Sleni)
Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA-KU Leuven)
Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)
Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB)

November 2015, Brussel

Uitgevers

Steunpunt Inburgering en Integratie
Agentschap Binnenlands Bestuur

SAMENVATTING

Vlaanderen wordt gekenmerkt door een groeiende diversiteit. Niet alleen stijgt het aantal vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst, ook de interne verscheidenheid bij deze groepen neemt toe. Een beleid afstemmen op deze superdiversiteit begint met het kennen en begrijpen ervan. De Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2015 werd samengesteld met de bedoeling om administratieve en andere statistische gegevens over migratie- en integratieprocessen van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen te bundelen en te duiden, binnen een Belgisch en Europees kader. Het verzamelen en ontsluiten van cijfers op het Vlaamse niveau is noodzakelijk gezien de diverse migratierealiteiten die de verschillende gewesten kennen. Daarnaast worden de gevolgen van migratie ook op regionaal niveau behandeld, onder meer via het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid. Gegevens over migratiebewegingen, verblijf en socio-economische positie en maatschappelijke participatie van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen vormen belangrijke informatie voor de planning, ontwikkeling en evaluatie van dit beleid. Gezien migratie en integratie transversale thema's zijn die betrekking hebben op verschillende maatschappelijke domeinen, is dit rapport evenzeer een zinvol instrument voor andere beleidsdomeinen zoals werk, onderwijs, welzijn of huisvesting. Deze monitor richt zich niet enkel op beleidsmakers en administraties, maar ook op universiteiten en onderzoeksinstituten, middenveldorganisaties en het brede publiek. In wat volgt, worden de belangrijkste bevindingen van deze monitor samengevat.

MIGRATIE

Internationale immigratie

In 2014 stroomden 46.811 vreemdelingen vanuit het buitenland in het Vlaamse Gewest in voor een langdurig verblijf (strikte internationale immigraties). Dit aantal ligt beperkt hoger dan in 2013 en komt overeen met 7 inwijkende vreemdelingen per 1.000 inwoners. In heel België stroomden in 2014 110.201 immigranten in. Het aantal vreemdelingen dat vanuit het buitenland in het Vlaamse Gewest inwijkt, is verdubbeld tegenover 2000 en vertoonde een piek in 2011.

Bij de EU15-landen kennen Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Italië en Spanje in absolute termen de grootste instroom. In verhouding tot de bevolkingsgrootte voert Luxemburg de rangschikking aan met 37 instromende vreemdelingen per 1.000 inwoners, op afstand gevolgd door Oostenrijk, Ierland en Zweden. Met 9 immigranten per 1.000 inwoners bevindt België zich op de 5de plaats. Binnen België ligt de relatieve instroom het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (33 per 1.000).

De internationale immigratie in het Vlaamse Gewest vertoont in absolute cijfers een sterke concentratie in de grotere steden. In 2014 werd het hoogste aantal internationale immigraties van vreemdelingen geteld in Antwerpen, Gent en Leuven, terwijl Leuven, Baarle-Hertog en Hoogstraten de grootste instroom hadden in verhouding tot het bevolkingscijfer.

Globaal genomen worden het Vlaamse Gewest en België in zijn geheel gekenmerkt door een sterke immigratie uit andere EU-landen. In 2014 ligt het aandeel EU-burgers in het totaal aantal inwijkelingen in België op 69%, in Vlaanderen op 67%. De top 10 nationaliteiten van immigrerende

vreemdelingen in Vlaanderen telt dan ook 8 EU-nationaliteiten: Nederland (17%), Roemenië (11%), Polen (10%), Bulgarije (6%), Spanje (5%), Italië (3%), Frankrijk (3%) en Portugal (3%). Enkel Marokko (3%) en India (3%) halen als niet-EU-nationaliteiten de top 10. Vooral het aantal inwijkelingen uit de Zuid-EU15-landen en EU13-landen is het voorbije decennium behoorlijk sterk toegenomen. Ook de instroom uit de buurlanden blijft goed voor een relatief groot aandeel in de immigratiecijfers.

Bij de internationale immigranten die in de loop van 2014 in het Vlaamse Gewest instroomden, zijn er iets meer mannen (51%) dan vrouwen (49%). Algemeen genomen hebben de internationale immigranten een jonger leeftijdsprofiel dan de totale bevolking. Van de instromers is 40% tussen de 18 en 29 jaar en 23% tussen 30 en 39 jaar, terwijl deze leeftijdsgroepen in de totale Vlaamse bevolking goed zijn voor een aandeel van respectievelijk 14% en 13%. In de totale Vlaamse bevolking zijn daarentegen de groepen 50- tot 64-jarigen (21%) en 65-plussers (19%) het omvangrijkst.

De EU-burgers die in het Vlaamse Gewest instromen, genieten een recht op vrij verkeer in de Unie. Van de verblijfsvergunningen die in 2013 in België werden afgeleverd aan instromende niet-EU burgers, heeft ongeveer de helft betrekking op gezinshereniging (52%). Daarnaast werden 14% verblijfsvergunningen afgeleverd om studieredenen en 10% om werkredenen. Het totaal aantal afgeleverde verblijfsvergunningen lag in 2013 duidelijk lager dan in 2010, wat voornamelijk toe te schrijven is aan de daling in verblijfsvergunningen om gezinsredenen.

Internationaal gezien variëren verblijfsredenen van niet-EU-immigranten sterk van EU-lidstaat tot EU-lidstaat. In het Verenigd Koninkrijk en Ierland ligt het aandeel van familieredenen erg laag, terwijl dit in Griekenland, Spanje, België en Luxemburg goed is voor meer dan de helft. Het aandeel van werk als verblijfsreden ligt in nagenoeg alle EU15-lidstaten lager dan een kwart, behalve in Denemarken, Italië, Luxemburg en Spanje.

In het Vlaamse Gewest dienen werknemers afkomstig van buiten de Europese Economische Ruimte en werknemers uit nieuwe EU-lidstaten waarop overgangsregulering van toepassing is, een arbeidskaart aan te vragen om arbeid in loondienst te kunnen verrichten, al is een hele reeks categorieën hiervan vrijgesteld. In 2014 werden 173 Arbeidskaarten A, 6.699 Arbeidskaarten B en 10.164 Arbeidskaarten C afgeleverd. Het aantal B-kaarten kende een sterke daling tegenover het voorgaande jaar omwille van het wegvallen van de overgangsregulering voor Roemeense en Bulgaarse werknemers die nu vrij toegang hebben tot de Vlaamse arbeidsmarkt. Hooggeschoolden en leidinggevenden hadden in 2014 het belangrijkste aandeel (samen 64%) in het totaal aantal toegekende arbeidskaarten B in het Vlaamse Gewest. Het aantal meldingen van detachering van werknemers en zelfstandigen uit zowel Europese als niet-Europese bedrijven in de LIMOSA-databank, geeft aan dat in 2014 Nederland het voornaamste herkomstland (land van vestiging van de werkgever) was voor detacheringen naar België, gevolgd door Polen, Duitsland, Frankrijk en Roemenië.

Asiel

In 2014 werden in België 17.213 asielaanvragen (dossiers) ingediend. Dit is een lichte stijging tegenover 2013, maar ligt beduidend lager dan het hoogtepunt in 2000 (42.691). Het aantal asielaanvragen is in de loop van 2015 opnieuw sterk gestegen, met 22.266 asielaanvragen in de eerste 9 maanden van het jaar. Wat betreft het absolute aantal asielaanvragen staat België in 2014

op de 8ste plaats in de EU15. Van alle asielaanvragen in de EU15 in 2014 werden er 4% in België geregistreerd. In Duitsland kwamen in 2014 iets meer dan 202.000 asielzoekers toe, veruit het hoogst aantal binnen de EU (36%). Dit aantal lag 4 keer hoger dan in 2011. In verhouding tot de bevolking lag het aantal asielzoekers in 2014 het hoogst in Zweden (8 asielzoekers per 1.000 inwoners), gevolgd door Oostenrijk, Denemarken, Duitsland en Luxemburg. België staat met 2 asielzoekers per 1.000 inwoners op de 6de plaats in de EU15.

De herkomstlanden van de asielaanvragers (dossiers) in België wisselen sterk doorheen de tijd. In 2014 werd de top 10 gevormd door de Afghanen (11%), Syriërs (11%), Irakezen (7%), Guineeërs (6%), Russen (6%), Eritreeërs (4%), Congolezen (4%), Kosovaren (3%), Albanezen (3%) en Oekraïners (3%). Het aantal aanvragen van Afghaanse asielzoekers lag in 2014 bijna een derde lager dan in 2011. Daar staat tegenover dat het aantal aanvragen van Syrische burgers tot voor kort relatief beperkt was, maar dat dat in 2014 meer dan verdrievoudigd is tegenover 2011. De cijfers voor de eerste 9 maanden van 2015 geven aan dat recent Irak en Syrië de voornaamste herkomstlanden zijn (resp. 28% en 19%).

In 2014 werden in 4.805 asioldossiers de betrokkenen door het Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen als vluchteling erkend. Dat komt overeen met 37% van alle beslissingen ten gronde van het CGVS in dat jaar. In 1.341 asioldossiers werd door CGVS het subsidiaire beschermingsstatuut toegekend, wat nog eens goed is voor 10% van de beslissingen. Het totaal aantal positieve beslissingen is tegenover 2013 met 25% toegenomen (met een stijging in erkenningen als vluchteling en daling in toekenningen van subsidiaire bescherming). Men kan op basis van het aantal positieve beslissingen per jaar echter geen uitspraken doen over het percentage asielaanvragers dat erkend wordt.

Regularisatie

De Vreemdelingenwet voorziet in een regularisatieprocedure om in 'buitengewone omstandigheden' een tijdelijk of definitief verblijfsrecht toe te kennen omwille van humanitaire of medische redenen (bijvoorbeeld omwille van gezondheidsredenen, een onredelijk langdurige asielprocedure of duurzame lokale verankering). In 2014 werden 9.867 regularisatieaanvragen ingediend, waarvan 6.789 om humanitaire redenen (artikel 9bis) en 3.078 om medische redenen (artikel 9ter). Het aantal regularisatieaanvragen schommelde sterk in het afgelopen decennium, met een opvallende stijging in de periode 2009-2010 en een daling in de meest recente jaren. In 2014 werd in 996 regularisatiedossiers een positieve beslissing genomen, waarmee 1.548 personen werden geregulariseerd. Dit is het laagste aantal geregulariseerde personen van de voorbije 10 jaar.

Internationale emigratie

In 2014 emigreerden 15.898 vreemdelingen vanuit het Vlaamse Gewest naar het buitenland (emigratie in strikte zin). Het aantal emigraties van vreemdelingen uit het Vlaamse Gewest vertoont de afgelopen jaren een algemeen stijgende trend: het aantal emigraties ligt in 2014 1,5 keer hoger dan in 2000. Het relatief aantal uitwijkende vreemdelingen blijft met 2 emigrerende vreemdelingen per 1.000 inwoners min of meer constant. In verhouding tot de bevolking ligt de emigratie het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (ongeveer 10 emigranten per 1.000 inwoners).

Binnen de EU15 vertrekken uit Spanje, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Frankrijk in absolute termen het hoogste aantal vreemdelingen. In verhouding tot de bevolkingsgrootte kent Luxemburg het hoogste emigratiecijfer, gevolgd door Spanje en Ierland. In Spanje is er recent sprake van een opvallend sterk stijgende uitstroom van vreemdelingen. Het aantal uitwijkelingen ligt er in 2013 meer dan 10 keer hoger dan in 2004.

De top 10 van emigrerende nationaliteiten wordt aangevoerd door Nederland (27%) en bestaat verder uit Polen (7%), Duitsland (5%), India (4%), Frankrijk (4%), Spanje (4%), het Verenigd Koninkrijk (4%), de Verenigde Staten (4%), Italië (3%) en Roemenië (3%). In 2014 was 69% van de vanuit het Vlaamse Gewest emigrerende vreemdelingen een EU-burger. Dat voornamelijk EU-burgers vanuit Vlaanderen naar het buitenland vertrekken, is tekenend voor de groeiende mobiliteit in de Europese Unie. In 9 van de 15 EU-lidstaten bedraagt het aandeel EU-burgers onder de emigrerende vreemdelingen de helft of meer.

Terugkeer

In 2014 keerden vanuit België 3.664 personen onder begeleiding vrijwillig terug naar hun land van herkomst of een ander land (incl. land van aankomst in de EU). Hiervan werden 3.460 personen begeleid door de Internationale Organisatie voor Migratie (gecoördineerd door Fedasil). De overige 204 begeleide vrijwillige vertrekkers werden georganiseerd door de Dienst Vreemdelingenzaken. Het totale aantal personen dat beroep doet op een programma voor vrijwillige terugkeer (in ruime zin) ligt daarmee iets hoger dan de 3.519 personen die gedwongen verwijderd werden. Het merendeel van de gedwongen verwijderingen bestaat uit repatriëringen. In 2014 werden 2.586 personen gedwongen gerepatriëerd, naast 673 Dublin-overnames en 260 bilaterale overnames. In 2014 was Roemenië het belangrijkste bestemmingsland voor begeleide vrijwillige terugkeer (in strikte zin, exclusief vrijwillig vertrek) vanuit België, gevolgd door Rusland, Oekraïne, Brazilië en Servië. Gedwongen repatriëringen vanuit België (exclusief overnames) werden vooral georganiseerd voor personen met een Albanese, Marokkaanse, Braziliaanse, Kosovaarse of Servische nationaliteit.

Migratiesaldo

Het migratiesaldo van vreemdelingen is het verschil tussen het totaal aantal internationale immigraties van vreemdelingen en het totaal aantal internationale emigraties van vreemdelingen.

In het Vlaamse Gewest bestaat het grootste deel van de totale internationale immigratie van vreemdelingen uit immigraties 'in strikte zin' (46.811 personen in 2014). Daarbovenop worden ook herinschrijvingen in het bevolkingsregister na een ambtshalve schrapping (3.472 personen) en overschrijvingen van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister (veranderingen van register – binnen) (4.589 personen) meegeteld om tot het totale immigratiecijfer te komen. De totale immigratie van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest komt daarmee op 54.872 personen. Dit totaalcijfer is tussen 2011 en 2013 gedaald, maar tijdens het meest recente jaar weer iets gestegen.

Ook bij de totale emigratie van vreemdelingen zijn de emigraties in 'strikte zin' de belangrijkste component (15.989 personen in 2014). Het aantal ambtshalve schrappingen – de tweede component van de totale emigratie – is echter niet veel kleiner (14.891 personen). Daarnaast wordt ook het aantal overschrijvingen van een regulier bevolkingsregister naar het wachtregister (veranderingen

van register – buiten) (673 in 2014) in rekening gebracht. Het totale aantal emigraties van vreemdelingen uit het Vlaamse Gewest lag in 2014 daarmee op 31.462, wat iets hoger is dan het voorgaande jaar. Het totale emigratiecijfer steeg de voorbije jaren voornamelijk ten gevolge van de groei in het aantal ambtshalve schrappingen.

Het totaal aantal immigraties van vreemdelingen is in het Vlaamse Gewest over de hele bestudeerde periode groter dan het totaal aantal emigraties van vreemdelingen. Dat zorgt voor een positief migratiesaldo van vreemdelingen. Dat saldo kende een piek in 2010 waarna het daalde tot 2013 en weer licht steeg in 2014. In 2014 bedroeg het migratiesaldo in het Vlaamse Gewest 23.410 (d.i. netto instroom).

Bijna alle EU15-lidstaten kennen een positief migratiesaldo van vreemdelingen, met uitzondering van enkele van de landen die zwaar getroffen zijn door de economische crisis (onder meer Spanje en Griekenland). Het crisis-effect is het duidelijkst waarneembaar in Spanje, waar de migratiebalans in 2007 nog positief en hoog was (721.560 netto instroom) terwijl dit land in 2013 het hoogste negatieve saldo kende van alle EU15-landen (210.599 netto uitstroom).

Binnenlandse migratie van vreemdelingen

Naast internationale migraties (van of naar het buitenland) vonden in 2014 binnen het Vlaamse Gewest ook 26.068 interne migraties van vreemdelingen plaats. Het gaat om migraties van de ene naar de andere Vlaamse gemeente. Daarnaast migreerden 9.132 vreemdelingen vanuit de andere gewesten naar het Vlaamse Gewest en maakten 5.493 vreemdelingen de omgekeerde beweging. Er is een duidelijk grotere binnenlandse migratie van vreemdelingen van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar het Vlaamse Gewest dan omgekeerd. In 2014 ging het om een netto-instroom van 3.277 vreemdelingen van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar het Vlaamse Gewest. Tussen het Vlaamse en Waalse Gewest zijn beide stromen meer in evenwicht.

In 2014 is Tervuren de Vlaamse gemeente met het hoogste positief saldo van binnenlandse migratie van vreemdelingen, gevolgd door Zaventem, Oostende, Roeselare en Vilvoorde. Omgekeerd zijn er ook gemeenten waar beduidend meer vreemdelingen uitstromen naar andere gemeenten dan dat er instromen vanuit andere gemeenten. De top 5 van Vlaamse gemeenten met het hoogste negatieve saldo van binnenlandse migraties wordt gevormd door Antwerpen, Leuven, Gent, Sint-Truiden en Kapellen.

VREEMDE BEVOLKING EN BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST

Vreemde bevolking

Begin 2015 woonden er in het Vlaamse Gewest 504.130 vreemdelingen, goed voor 8% van de totale bevolking. Het aantal vreemdelingen is sinds 2000 bijna onafgebroken gestegen. Vooral tijdens de meest recente jaren is de stijging van het aantal vreemdelingen telkens behoorlijk groot. Het Vlaamse Gewest is vandaag het gewest met het hoogste aantal vreemdelingen. Het relatieve aandeel vreemdelingen ligt in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (34%) en het Waalse Gewest (10%) echter duidelijk hoger.

In het Vlaamse Gewest ligt het aandeel vreemdelingen het hoogst in de grensstreek met Nederland in de provincies Antwerpen en Limburg, in de rand rond Brussel, in de grootsteden Antwerpen en Gent en in Midden-Limburg. Ook de centrumsteden scoren vrij hoog.

Bijna 2 op de 3 vreemdelingen zijn EU-burgers. Opgesplitst naar nationaliteit zijn de Nederlanders veruit de grootste groep vreemdelingen (26%). Daarna volgen de Polen (7%), de Marokkanen (6%), de Italianen (5%), de Roemenen, de Fransen en de Turken (elk 4%).

De algemene toename van het aantal vreemdelingen heeft zich niet gelijkmatig voorgedaan bij alle nationaliteiten. Binnen de top 10 van nationaliteiten is de relatieve toename het grootst bij de Polen, Roemenen en Bulgaren. Recentelijk is er ook sprake van een lichte toename van het aantal Spanjaarden en Portugezen.

Het leeftijdsprofiel van de vreemdelingen in Vlaanderen verschilt duidelijk van dat van de totale bevolking. De leeftijdsgroepen van 25 tot 49 jaar zijn opvallend meer vertegenwoordigd bij de vreemdelingen. Bij de leeftijdsgroepen vanaf 50 jaar is het net omgekeerd. Het aandeel 65-plussers ligt bij de totale bevolking (19%) dubbel zo hoog als bij de vreemdelingen (8%).

Nationaliteitsverwervingen

In 2014 verwierven in het Vlaamse Gewest 9.492 vreemdelingen de Belgische nationaliteit. Het aantal nationaliteitswijzigingen kende door wijzigingen aan de procedures pieken in de jaren 1985, 1992 en 2000-2001. In 2014 daalde het aantal nationaliteitsverwervingen voor het eerst sinds 1999 weer onder de 10.000. Dat hangt samen met een verstrenging van de voorwaarden voor de toekenning van de Belgische nationaliteit vanaf 2013. Sindsdien wordt meer aandacht besteed aan kennis van één van de landstalen en mate van maatschappelijke integratie.

Bevolking van buitenlandse herkomst

Begin 2013 woonden er in het Vlaamse Gewest 1.180.617 personen van buitenlandse herkomst, goed voor 18% van de totale bevolking. Het gaat om de som van personen met een huidige vreemde nationaliteit, personen met een vreemde geboortenationaliteit die ondertussen Belg zijn geworden en personen met een Belgische huidige en geboortenationaliteit maar met minstens 1 ouder met een vreemde geboortenationaliteit. Het aantal personen van buitenlandse herkomst lag begin 2013 2,5 keer hoger dan het aantal personen met een huidige vreemde nationaliteit. Vooral het grote verschil bij personen afkomstig uit Turkije, de Maghreb-landen en de Europese landen buiten de EU valt hierbij op. Het aantal personen van Turkse herkomst ligt bijna 7 keer hoger dan het aantal personen met een huidige Turkse nationaliteit, bij de Maghrebijnse landen is dat 6 keer hoger, bij de Europese niet-EU-landen 3 keer hoger. Dat betekent dat een groot aandeel personen in deze herkomstgroepen in de loop der jaren zelf de Belgische nationaliteit heeft verworven of als Belg geboren is.

Het relatieve aandeel personen van buitenlandse herkomst ligt in de andere gewesten nog heel wat hoger dan in Vlaanderen. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest gaat het om bijna 7 op de 10 inwoners, in het Waalse Gewest om 3 op de 10 inwoners. In totaal maken personen van buitenlandse herkomst meer dan een kwart uit van de Belgische bevolking.

Ook de bevolking van buitenlandse herkomst is gemiddeld genomen duidelijk jonger dan de totale bevolking. Het jongere leeftijdsprofiel van de buitenlandse bevolking heeft als gevolg dat het aandeel personen van buitenlandse herkomst bij de jongste leeftijdsgroepen nog hoger ligt dan het algemene percentage van 18%. Begin 2013 is 34% van de 0- tot 5-jarigen in het Vlaamse Gewest van buitenlandse herkomst. Bij de 6- tot 11-jarigen gaat het om 31% en bij de 12- tot 17-jarigen om 26%.

Iets minder dan de helft van de personen van buitenlandse herkomst die begin 2013 in het Vlaamse Gewest wonen, is in België geboren (46%). Dat aandeel ligt bij de personen afkomstig uit de Zuid-EU15-landen, Turkije en de Maghreb-landen duidelijk hoger, bij de personen afkomstig uit de EU12-landen en Europa buiten de EU lager. Dit verschil hangt samen met een verschil in tijdstip van de belangrijkste migratiestromen uit deze landen. Bij de personen met herkomst uit de EU12-landen en uit Europa buiten de EU gaat het relatief gezien meer om personen die zelf naar België gemigreerd zijn, bij de personen met een herkomst uit de Zuid-EU15-landen, Turkije en de Maghreb-landen gaat het meer om personen van wie de ouders of de grootouders naar België gemigreerd zijn en die zelf in België geboren zijn.

INBURGERING

Instroom van nieuwe inburgeraars

Iedere maand wordt op basis van de doelgroepcriteria van het Vlaamse inburgeringsbeleid een lijst getrokken uit het Rijksregister met de nieuwkomers in Vlaanderen. In 2014 waren er 33.903 meerderjarige nieuwkomers Vlaanderen die in aanmerking komen voor inburgering. Dat aantal ligt iets hoger dan in 2013, maar duidelijk lager dan in de periode 2010-2011. In die jaren lag het aantal meerderjarige nieuwkomers telkens boven de 40.000.

Wat in de periode 2009-2014 het sterkst opvalt, is het stijgend aandeel nieuwkomers uit de EU-landen. In 2009 was 47% van de nieuwkomers afkomstig uit een EU-land, in 2014 is dat toegenomen tot 66%. De Nederlanders voeren in 2014 de top 10 van grootste instroomnationaliteiten aan (15%). Daarna volgen de Roemenen (11%), de Polen (10%) en de Bulgaren (6%).

Opgedeeld naar reden van verblijf zijn de arbeidsmigranten de grootste groep nieuwkomers binnen de doelgroep van het Vlaamse inburgeringsbeleid (36%). Daarna komen de gezinsherenigers (26%). De derde grootste groep wordt gevormd door de asielzoekers en erkende vluchtelingen (10%). Er zijn meer mannelijke arbeidsmigranten, asielzoekers en erkende vluchtelingen, maar meer vrouwelijke gezinsherenigers. In totaal bestaat 53% van de instroom uit mannen.

Alle nieuwkomers hebben recht op het volgen van een inburgeringstraject. Bepaalde groepen zijn hier echter toe verplicht. Het aandeel verplichte inburgeraars in het totaal aantal nieuwkomers is in 2014 gedaald ten opzichte van de voorgaande jaren. In 2010 bedroeg dit aandeel nog 35%, in 2014 ging het om 15%. De daling van het aandeel van de verplichte inburgeraars is te verklaren door de sterkere instroom van burgers uit EU-landen, die vrijgesteld zijn van de plicht tot inburgering.

Het inburgeringstraject

Inburgeraars die een inburgeringstraject starten, ondertekenen een inburgeringscontract. De verplichte inburgeraars moeten in een traject te stappen. Rechthebbenden hebben de keuze al dan niet een contract te tekenen. In het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest geldt de verplichting niet.

In de periode 2009-2014 hebben in totaal 105.329 personen een inburgeringscontract ondertekend. Bijna elke regio kende in 2011 een piek van ondertekende inburgeringscontracten met in de daarop volgende jaren een daling. Een uitzondering hierop vormt het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest dat ook na 2011 een stijging van het aantal contracten kende.

In de meeste regio's wordt meer dan 60% van de contracten ondertekend door rechthebbende inburgeraars. Naar reden van verblijf zijn de gezinsherenigers de grootste groep inburgeraars die een inburgeringscontract ondertekenen (43%). Daarna volgen de arbeidsmigranten (16%) en de asielzoekers en erkende vluchtelingen (15%). Van alle personen met een contract is 54% een vrouw.

Bij de verplichte inburgeraars tekent tussen de 90% en 95% een inburgeringscontract in het jaar van aankomst of in één van de volgende jaren. Bij de rechthebbende inburgeraars ligt dat aandeel tussen de 21% en 25%.

In 2014 werden 14.815 inburgeringsattesten behaald. Dat aantal ligt iets hoger dan in de voorgaande jaren. In de periode 2011-2013 ging het jaarlijks om ongeveer 13.000 attesten. In 2009 en 2010 schommelde dat aantal tussen 8.000 en 9.000.

SOCIALE SAMENHANG

Interculturele contacten

Bijna 2 op de 3 Vlamingen geeft aan een persoon van een andere herkomst of uit een andere cultuur persoonlijk te kennen. Persoonlijk kennen wordt hier ruim opgevat: het gaat om een persoon met wie men het afgelopen jaar minstens 1 keer in contact is gekomen. Wie aangeeft iemand van een andere herkomst of cultuur te kennen, omschrijft die persoon in ongeveer 6 op 10 gevallen als een vriend of kennis. In goed 4 op de 10 gevallen gaat het om een collega of buur. In 2 op de 10 gevallen gaat het om een lid van een vereniging waar de respondent lid van is.

De mate van contact ligt systematisch lager bij oudere leeftijdsgroepen. Ook de opleidingsgraad hangt samen met het interculturele contact: bij laaggeschoolden ligt het aandeel duidelijk lager dan bij hooggeschoolden. Daarnaast blijkt hoe stedelijker de woonomgeving, hoe vaker men persoonlijk contact heeft met iemand van een andere herkomst of cultuur.

Gevraagd naar de bevolkingssamenstelling van de buurt waarin men woont, geeft de helft van de Vlamingen aan te wonen in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst. Tegenover 2011 is het aandeel personen dat aangeeft te wonen in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst duidelijk gedaald. De samenstelling van de buurt verschilt sterk naar verstedelijkingsgraad. In de grootsteden woont slechts 1 op de 10 inwoners in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst. In de centrumsteden gaat het om 3 op de 10 inwoners. Op het platteland loopt dat op tot 7 op de 10 inwoners.

Houding tegenover vreemdelingen en migratie

Wat de houding tegenover vreemdelingen en migratie betreft, blijkt dat bijna de helft van de bevolking de aanwezigheid van andere culturen ziet als een verrijking voor onze samenleving. Daar tegenover staat dat bijna een kwart van de bevolking migranten niet vertrouwt en dat ruim 4 op de 10 van oordeel is dat migranten profiteren van de sociale zekerheid. Bijna 4 op de 10 Vlamingen vindt dat migranten een bedreiging zijn voor onze cultuur en gebruiken.

Globaal genomen is de houding van de Vlamingen tegenover vreemdelingen tussen 1998 en 2013 niet opvallend gewijzigd. De intolerantie tegenover migratie neemt toe bij oudere leeftijdsgroepen en neemt af naarmate men hoger opgeleid is. Inwoners van de grootsteden zijn het meest tolerant. Ook hangt de samenstelling van de buurt samen met de houding tegenover migratie: personen die wonen in een gemengde buurt zijn toleranter dan personen die wonen in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst.

Internationale vergelijking maakt duidelijk dat de plaats van Vlaanderen inzake de houding tegenover vreemdelingen en migranten afhankelijk is van het bevroegde thema. Als gevraagd wordt naar de mate waarin migranten een verrijking vormen voor de cultuur, haalt het Vlaamse Gewest een score in de middenmoot. Op de vraag of migranten goed zijn voor de economie, zakt het Vlaamse Gewest weg naar de staart van de EU15-landen.

Discriminatie

Cijfers over discriminatie-ervaringen zijn slechts beperkt voorhanden. Een aantal verschillende bronnen geven wel een indicatie over mogelijke discriminatiepraktijken. Het gaat onder meer om de discriminatiemeldingen bij het Interfederaal Gelijkekansencentrum. In 2014 kwamen bij het Centrum in totaal 1.421 Nederlandstalige meldingen binnen over discriminatie op basis van raciale discriminatiegronden of geloof/levensbeschouwing. Dit is een stijging tegenover de 1.276 meldingen in 2013 die hoofdzakelijk te wijten is aan de stijging in het aantal meldingen in het domein van media en internet. Men moet bij de interpretatie van deze cijfers echter rekening houden met het feit dat vele discriminatiepraktijken niet gemeld worden aan het Centrum en dat ook niet elke melding betrekking heeft op een effectieve discriminatiepraktijk.

In de JOP-survey gaven 4 op de 10 jongeren geboren buiten België aan wel al eens slecht behandeld te zijn vanwege hun geloof, de taal die ze spreken of hun huidskleur. Bij 1 op de 10 zou dit vaak gebeuren.

MAATSCHAPPELIJKE POSITIE VAN DE BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST

Tewerkstelling en arbeid

De totale bevolking op arbeidsleeftijd is volgens de EAK-survey tijdens het voorbije decennium met 4,5% gegroeid. Bij de niet-EU-burgers (+66%) en de EU-burgers (+46%) ligt die toename echter vele malen hoger dan bij de personen met Belgische nationaliteit (+2%). De administratieve KSZ-gegevens wijzen voor de meest recente jaren zelfs op een negatieve groei bij de personen van Belgische

herkomst (-2,2% tussen 2009 en 2013). Bij de personen met EU-herkomst gaat het om een stijging van 17%, bij de personen met een niet-EU-herkomst om een stijging van 27%. Het geeft aan dat de Vlaamse arbeidsmarkt in toenemende mate verkleurt. In het licht daarvan is het belangrijk de arbeidsmarktpositie van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst van nabij op te volgen. Uit de beschikbare gegevens blijkt dat de sociaaleconomische positie van niet-EU-vreemdelingen en personen afkomstig van buiten de EU nog steeds duidelijk minder goed is dan de positie van personen van Belgische of EU-herkomst.

Alle bronnen wijzen vooreerst op een duidelijk lagere werkzaamheidsgraad bij vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst en dan vooral bij de niet-EU'ers. Volgens de KSZ-gegevens ligt de werkzaamheidsgraad bij alle niet-EU-groepen onder de 50%. Bij de personen van Turkse en Maghrebijnse herkomst gaat het om 48%, bij de personen afkomstig van een Europees land van buiten de EU om 45%. Ter vergelijking: de werkzaamheidsgraad van personen van Belgische herkomst ligt op 72%.

Positief is wel dat bij nagenoeg alle buitenlandse herkomstgroepen de werkzaamheidsgraad na een kleine daling tussen 2009 en 2010 in de daaropvolgende jaren is gestegen en dit in grotere mate dan bij de personen van Belgische herkomst. Daardoor verkleint de kloof met de personen van Belgische herkomst.

Wat nog opvalt, is dat de werkzaamheidsgraad bij alle herkomstgroepen beduidend lager ligt bij vrouwen dan bij mannen. Het grootste verschil is te vinden bij de herkomstgroepen van buiten de EU. Daar ligt de werkzaamheidsgraad van vrouwen slechts op 40%. De vrouwen van Turkse herkomst scoren met een werkzaamheidsgraad van 35% het laagst.

Internationale vergelijking maakt duidelijk dat in de meeste EU15-landen de werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de EU hoger ligt dan in Vlaanderen.

De KSZ-gegevens geven daarnaast ook informatie over onder meer de sector van tewerkstelling, het arbeidsregime en de dagloonklasse per herkomstgroep. Daaruit blijkt dat de verdeling van de verschillende herkomstgroepen over de 4 economische sectoren duidelijk verschilt. Bij nagenoeg alle groepen ligt het aandeel loontrekkenden in de primaire sector rond de 1%. Enkel bij de personen afkomstig uit de EU12-landen ligt dat opvallend hoger (4%). Het aandeel in de secundaire sector ligt vooral bij de personen van Turkse herkomst duidelijk hoger dan bij de andere herkomstgroepen. Terwijl het aandeel loontrekkenden in de tertiaire sector bij de personen van Belgische herkomst beduidend lager ligt dan bij de andere herkomstgroepen, is dat in de quataire sector net omgekeerd.

Naar arbeidsregime blijken vooral bij de loontrekkenden in korte/onregelmatige contracten (uitzendarbeid, seizoensarbeid, gelegenheidsarbeid in land- en tuinbouw of in de horeca) opvallende verschillen. Het aandeel werknemers in dit regime ligt bij de personen van niet-EU-herkomst 4 keer hoger dan bij de personen van Belgische herkomst. De personen met een EU12-herkomst benaderen het hoge niveau van de niet-EU-groepen.

De loontrekkenden kunnen ook opgedeeld worden naar dagloonklasse. Daaruit blijkt een duidelijke tweedeling tussen de groepen met een Belgische herkomst, een herkomst van de buurlanden of van de andere West- en Noord-EU15-landen enerzijds en de groepen met een EU12-herkomst of van

buiten de EU anderzijds. Het aandeel van de laagste dagloonklasse ligt bij de EU12- en niet-EU-groepen beduidend hoger. Daartegenover staat dat het aandeel van de hoogste dagloonklasse duidelijk hoger ligt bij de personen met Belgische herkomst en de personen afkomstig uit de buurlanden of de andere West- en Noord-EU15-landen.

De precare positie op de arbeidsmarkt van personen van buiten de EU blijkt ook uit de werkloosheidscijfers. De werkloosheidsgraad op basis van de EAK-survey ligt bij niet-EU-burgers 5 keer hoger dan bij Belgen en 3 keer hoger dan bij personen met een EU-nationaliteit. Ook naar geboorteland is er een gelijkaardig verschil. De administratieve KSZ-data maken duidelijk dat de werkloosheidsgraad het hoogst ligt bij personen met een Maghrebijnse herkomst (18% in 2013), Turkse herkomst (17%) en Europese niet-EU-herkomst (15%). Bij de personen van Belgische herkomst ligt de werkloosheidsgraad het laagst (4%).

Het verschil in arbeidssituatie op individueel niveau tussen de verschillende herkomstgroepen vertaalt zich ten slotte ook naar een verschil in werkintensiteit op huishoudniveau. De KSZ-data geven aan dat begin 2013 7% van de personen van Belgische herkomst leeft in een gezin met zeer lage werkintensiteit. Het gaat om gezinnen waar de volwassenen niet of nauwelijks aan het werk zijn. Bij de personen met een EU-herkomst loopt dat aandeel op tot 22%, bij de personen met een niet-EU-herkomst tot 27%. Internationale vergelijking maakt duidelijk dat Vlaanderen op vlak van zeer lage werkintensiteit van het huishouden bij de personen geboren buiten de EU niet goed scoort. Het Vlaamse Gewest haalt een plaats achteraan het peloton.

Onderwijs en vorming

Het aandeel leerlingen met een vreemde nationaliteit in het gewoon kleuter- en lager onderwijs lag in het schooljaar 2013-2014 respectievelijk op 9% en 8%. Dat komt min of meer overeen met het aandeel vreemdelingen bij de corresponderende leeftijdsgroepen in de totale bevolking. In het buitengewoon kleuter- en lager onderwijs ligt het aandeel leerlingen met een vreemde nationaliteit 3 tot 5 procentpunten hoger dan het aandeel vreemdelingen in de overeenkomende leeftijdsgroep.

Het aandeel leerlingen met een niet-Nederlandse thuistaal in het kleuter- en lager onderwijs ligt duidelijk hoger dan het aandeel leerlingen met een vreemde nationaliteit. In het gewoon kleuter- en lager onderwijs ging het begin 2014 respectievelijk om 20% en 17% van de leerlingen.

Algemeen genomen waren er in het voltijds gewoon secundair onderwijs in het schooljaar 2013-2014 7% leerlingen met een vreemde nationaliteit en 12% leerlingen met een niet-Nederlandse thuistaal. Er blijken wel duidelijk verschillen in het aandeel vreemdelingen naar studierichting. In het ASO en TSO ligt het aandeel vreemdelingen lager (resp. 4% en 5%). In het BSO duidelijk hoger (11%). Ook in het buitengewoon secundair onderwijs is dit het geval (11%). Het aandeel vreemdelingen ligt nog een pak hoger in het deeltijds beroepssecundair onderwijs (22%). Er is een gelijkaardig verschil naar studierichting als naar de thuistaal van de leerling wordt gekeken.

In 2014 had 41% van de leerlingen met een vreemde nationaliteit één of meerdere jaren vertraging opgelopen in het laatste jaar van het gewoon lager onderwijs. Bij de leerlingen met Belgische nationaliteit is dat op 13%. In het laatste jaar van het secundair onderwijs gaat het om 71% van leerlingen met een vreemde nationaliteit en 33% van de leerlingen met een Belgische nationaliteit.

De Vlaamse resultaten van het PISA-onderzoek over de onderwijsprestaties van 15-jarigen geven aan dat autochtone leerlingen veel beter scoren dan leerlingen die zelf in het buitenland geboren zijn of wiens beide ouders in het buitenland geboren zijn. Resultaten van 2012 op de wiskundige geletterdheidsschaal wijzen op een verschil van bijna 100 punten tussen autochtone leerlingen en leerlingen met een migratie-achtergrond: het grootste verschil van alle geteste EU15-landen.

Uiteindelijk verlaten jongeren met een vreemde nationaliteit en een vreemde thuistaal veel vaker het secundair onderwijs zonder diploma. In 2013 ging het bij de leerlingen met een EU-nationaliteit om 26%, bij de leerlingen met een niet-EU-nationaliteit om 46%. Bij de leerlingen met een Belgische nationaliteit ligt dat aandeel op 10%. Opgesplitst naar thuistaal gaat het om 25% bij de personen met een vreemde thuistaal tegenover 8% bij de personen met het Nederlands als thuistaal.

Het aandeel vreemdelingen in het Vlaamse hoger onderwijs lag in het schooljaar 2013-2014 op 7%. Een aanzienlijk deel van de vreemdelingen ingeschreven in het Vlaamse hoger onderwijs komt hier echter enkel om te studeren en vertrekt daarna weer. Als enkel gekeken wordt naar de deelname aan het hoger onderwijs van de personen die in Vlaanderen secundair onderwijs hebben gevolgd, blijkt een duidelijk verschil naar nationaliteit. Zo volgden 7 op de 10 leerlingen met een Belgische nationaliteit die in Vlaanderen in 2013 een diploma secundair onderwijs hebben gehaald in het daaropvolgende academiejaar een professionele of academische bachelor opleiding. Bij de niet-Belgen gaat het om de helft van de leerlingen.

Deelname aan levenslang leren ligt het hoogst bij de groep met een niet-EU-nationaliteit (18%). Dat is dubbel zo hoog als bij de personen met een Belgische en EU-nationaliteit (resp. 7% en 9%). Bekeken naar geboorteland neemt dat verschil tussen de groepen duidelijk af. De relatief hoge score van de niet-EU-burgers hangt mogelijk samen met het feit dat ook rekening gehouden wordt met taalcursussen.

In Europees perspectief ligt het levenslang leren in Vlaanderen bij personen geboren buiten de EU relatief laag en onder het EU15-gemiddelde.

Als ten slotte naar de algemene opleidingsgraad van de bevolking wordt gekeken, blijkt een duidelijke opleidingsachterstand van personen met een niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU. In 2014 was 46% van de niet-EU-burgers tussen 20 en 64 jaar laag opgeleid. Bij de Belgen en de EU-burgers gaat het respectievelijk om 22% en 27%. Een vergelijkbare kloof is er naar geboorteland: bij de personen geboren buiten de EU bedraagt het aandeel laagopgeleiden 44%, bij de personen geboren in België 21% en bij de personen geboren in een ander EU-land 26%.

Wonen en huisvesting

Surveyresultaten geven aan dat bij de bevolking met een vreemde nationaliteit een kleiner aandeel van de huishoudens eigenaar is van de woning waarin men woont dan bij de bevolking met Belgische nationaliteit. Bij de niet-EU-burgers ligt het aandeel eigenaars met 21% het laagst, bij de EU-burgers gaat het om 54%. Dat is respectievelijk 51 en 18 procentpunten lager dan het aandeel eigenaars bij de Belgen. Wanneer men kijkt naar geboorteland in plaats van nationaliteit, blijkt er eveneens een kloof te bestaan, al is die kloof iets kleiner dan op basis van nationaliteit.

Bij huurders is de situatie omgekeerd: het aandeel huurders is beduidend groter onder de vreemde bevolking of bevolking geboren in het buitenland, met de grootste aandelen telkens bij de niet-EU-burgers en personen geboren buiten de EU.

Uit administratieve gegevens van de VMSW blijkt dat het aandeel personen dat een sociale woning huurt sterk verschilt per nationaliteitsgroep. Bij de Belgen gaat het eind 2013 om 2% van de bevolking, bij de personen met een niet-EU-nationaliteit om 7%. Bij de kandidaat-huurders is dat verschil nog groter: eind 2013 staat 12% van de niet-EU-burgers geregistreerd als kandidaat-huurder voor een sociale woning tegenover 1% van de Belgische bevolking.

In het Vlaamse Gewest geeft 1 op de 5 Belgische huishoudens meer dan 30% van het besteedbaar inkomen uit aan naakte woonuitgaven (huur of afbetaling). Bij de EU-burgers gaat het om bijna een derde, bij de niet-EU-burgers om bijna de helft. Dat de kloof met de Belgische bevolking het grootst is bij de groep van buiten de EU blijkt ook wanneer men de respondenten opdeelt naar geboorteland.

Ook het aandeel huishoudens dat de fysische staat van de woning inschat als slecht tot zeer slecht, ligt duidelijk hoger bij de niet-EU-burgers of personen geboren buiten de EU. Bij deze groepen ligt dat aandeel rond 20%, wat dubbel zo hoog is als bij de Belgen of personen geboren in België. Het aandeel woningen dat als technisch structureel ontoereikend wordt beschouwd, ligt bij deze groepen het hoogst. Bij de niet-EU-burgers gaat het om 1 op de 3 woningen, bij de Belgen om iets meer dan 1 op de 10 woningen.

Inkomen en armoede

Surveyresultaten geven aan dat het mediaan inkomen van personen met een niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU duidelijk lager ligt dan het mediaan inkomen van de andere groepen. Naar nationaliteit is er sprake van een verschil tussen Belgen en niet-EU-burgers van iets meer dan 10.000 euro. Als gekeken wordt naar geboorteland wordt dat verschil iets kleiner.

Ook de verdeling van de inkomens over de 5 inkomenskwintielen geeft aan dat de inkomenspositie van personen met een niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU merkelijk minder sterk is dan de inkomenspositie van de andere groepen. Van de personen met een niet-EU-nationaliteit bevindt 62% zich in de laagste inkomensgroep. Bij de personen met een Belgische en EU-nationaliteit gaat het respectievelijk om 19% en 28%. In 10 van de 15 EU15-landen ligt het mediaan inkomen van personen geboren buiten de EU hoger dan in Vlaanderen en België. Enkel in de Zuid-EU15-landen ligt het mediaan inkomen van deze groep lager.

Om zicht te krijgen op de armoedesituatie van een land of regio wordt traditioneel aangegeven hoeveel mensen moeten rondkomen met een inkomen onder de armoederisicodrempel. Het armoederisicopercentage (d.i. het aandeel personen onder de armoederisicodrempel) verschilt sterk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de personen met een niet-EU-nationaliteit ligt dat aandeel ruim 5 keer hoger dan bij personen met een Belgische nationaliteit, bij de personen geboren buiten de EU 4 keer hoger dan bij personen geboren in België.

Vlaanderen haalt op vlak van armoederisico bij de personen geboren buiten de Europese Unie een 13de plaats in de rangschikking van de EU15-landen en Belgische gewesten. Enkel Spanje, het Waalse Gewest, België en Griekenland scoren minder goed.

Personen met een niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU leven vaker in een gezin dat zelf aangeeft (zeer) moeilijk rond te komen, dat kampt met ernstige materiële deprivatie of dat problemen heeft om rekeningen op tijd te betalen.

Op basis van de administratieve gegevens wordt duidelijk dat personen van buitenlandse herkomst relatief gezien vaker een (equivalent) leefloon trekken. Bij de personen van Belgische herkomst blijft het aandeel (equivalent) leefloontrekkers beperkt tot 0,3% van de bevolking van 18 tot 65 jaar. Voor de EU15-groepen ligt dat aandeel ongeveer op hetzelfde niveau. Bij de personen afkomstig van de EU12-landen ligt dat aandeel duidelijk hoger (1,1%). Dat is ook het geval bij de personen met Turkse en Maghrebijnse herkomst (respectievelijk 1,4% en 2,0%). De hoogste percentages zijn echter te vinden bij de personen afkomstig van de Europese landen buiten de EU en de restgroep 'andere landen' (respectievelijk 7,9% en 5,9%).

De zwakkere socio-economische positie van personen van buitenlandse herkomst blijkt ten slotte ook uit de cijfers van Kind en Gezin over geboorten in kansarme gezinnen. Van de kinderen met een moeder die als Belg is geboren, wordt 1 op de 20 geboren in een kansarm gezin. Bij de kinderen met een moeder die niet als Belg wordt geboren, loopt dat op tot 3 op de 10 kinderen. Het zorgt ervoor dat 64% van de kinderen die in de periode 2012 tot 2014 in kansarmoede geboren zijn, een moeder hebben met een buitenlandse geboortenationaliteit.

Gezondheid

Het aandeel personen met een (zeer) goede gezondheid ligt iets hoger bij de personen met een Belgische nationaliteit (78%) dan bij de personen met een EU- of niet-EU-nationaliteit (resp. 72% en 73%). Een gelijkaardig verschil komt terug bij de opdeling naar geboorteland. Omgekeerd ligt het aandeel met een (zeer) slechte gezondheid het laagst bij de personen met een Belgische nationaliteit of geboren in België. Hier nemen de personen met een EU-nationaliteit of geboren in de EU een tussenpositie in tussen de 2 andere groepen. De verschillen op vlak van subjectieve gezondheid tussen de groepen blijven al bij al vrij beperkt.

De indicatoren inzake gezondheidsgedrag geven geen eenduidig beeld. Wat betreft gezonde voeding scoren Belgen beter dan personen met een vreemde nationaliteit (resp. 11% en 6%). Zij eten vaker dagelijks de aanbevolen hoeveelheid fruit en groenten. Dat verschil valt echter weg als naar geboorteland gekeken wordt. Op vlak van roken zijn het de personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en geboren in de EU (buiten België) die opvallend hoge percentages laten optekenen. Inzake lichaamsbeweging ten slotte zijn het de Belgen en de personen geboren in België die iets beter scoren dan de andere groepen.

Inzake toegang tot de gezondheidszorg ten slotte blijven duidelijke verschillen bestaan. Het aandeel personen dat leeft in een huishouden dat medische zorg moet uitstellen om financiële redenen verschilt sterk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de Belgen gaat het slechts om 3%, bij de personen met een niet-EU-nationaliteit om 23%. Bij de personen geboren in België ligt dit aandeel op 2%, bij de personen geboren buiten de EU op 15%. De personen met een EU-nationaliteit (zonder Belgen) en personen geboren in de EU buiten België halen telkens een score tussen beide andere groepen.

Maatschappelijke participatie

Op vlak van contacten met burens blijven de verschillen tussen de herkomstgroepen eerder beperkt. Daartegenover staat dat het aandeel dat vaak contact heeft met vrienden het hoogst ligt bij de personen van niet-EU-herkomst. De verschillen tussen de herkomstgroepen zijn echter het meest uitgesproken bij de contacten met familieleden. Bij de buitenlandse herkomstgroepen ligt de contactfrequentie met de familie duidelijk lager dan bij de personen van Belgische herkomst.

Als gevraagd wordt naar de kwaliteit van de sociale contacten blijven de verschillen tussen de herkomstgroepen beperkt, maar wijzen ze er toch telkens op dat de personen van buitenlandse herkomst – en dan vooral de personen van niet-EU-herkomst – iets minder tevreden zijn over hun sociale contacten.

Wat lidmaatschap van verenigingen betreft, blijkt dat personen van niet-EU-herkomst beduidend minder vaak actief lid of bestuurslid zijn. Bij alle herkomstgroepen zijn de sportverenigingen het meest populair. Zij voeren telkens de top 5 aan van de verenigingen waar men het vaakst actief lid van is. De vakbonden, middenstands- of werkgeversorganisaties en de hobbyclubs halen ook de top 5 bij de buitenlandse herkomstgroepen. Bij de personen van EU-herkomst wordt de top 5 verder aangevuld met de wijkverenigingen en de religieuze verenigingen. Bij de personen van niet-EU-herkomst gaat het om de religieuze verenigingen en de migrantenverenigingen. Cultuurparticipatie ligt bij personen met een niet-EU-herkomst duidelijk lager dan bij de andere herkomstgroepen. Dat blijkt als de deelname aan een hele reeks culturele activiteiten wordt bevraagd.

Wat internetparticipatie betreft, blijkt dat de buitenlandse herkomstgroepen iets vaker het internet gebruiken dan de personen van Belgische herkomst. Tussen de EU- en niet-EU-groepen blijkt er geen verschil.

Om de politieke participatie van de verschillende groepen in beeld te brengen ten slotte kan vooreerst gekeken worden naar de deelname van niet-Belgen aan de gemeenteraadsverkiezingen. In oktober 2012 hebben slechts 13% van de personen met een vreemde nationaliteit die aan de wettelijk opgelegde voorwaarden voldoen, zich ingeschreven als kiezer. Dat aandeel ligt het hoogst bij de personen met een Zuid-EU15-nationaliteit (18%) en een nationaliteit van de buurlanden (17%). Bij de personen met een nationaliteit van de EU12-landen gaat het slechts om 4%. Het aandeel ingeschreven kiezers met een vreemde nationaliteit lag in 2012 lager dan in 2006. Toen ging het om 16% van de potentiële kiezers. Politieke participatie kan echter ook veel ruimer geïnterpreteerd worden dan enkel deelname aan verkiezingen. Als de participatie aan een hele lijst van mogelijke politieke activiteiten bevraagd wordt, blijkt dat 4 op de 10 personen van Belgische herkomst beschouwd kunnen worden als politieke participanten. Bij de personen van EU-herkomst ligt dat aandeel ongeveer even hoog. Bij de personen van niet-EU-herkomst ligt dat duidelijk lager (rond een kwart).

Contact auteur

Sarah Van den Broucke

HIVA Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving, KU Leuven

Parkstraat 47, Bus 5300, BE-3000 Leuven, Belgium

sarah.vandenbroucke@kuleuven.be

+32(0)16 37 78 56